

Spis treści

Anna Bartoszewicz, <i>Funkcjonowanie audytu wewnętrznego w polskich samorządach gminnych – wyniki badań</i>	5
Justyna Dobroszek, Anna Szychta, <i>Koncepcyjny i ewolucyjny wymiar controllingu</i>	21
Artur Drużdż, Agnieszka Jachnik, Ryszard Orliński, <i>Analiza bezpośrednich kosztów diagnostyki i leczenia pacjentów z podejrzeniem udaru mózgu</i>	49
Przemysław Kabalski, <i>Propozycja publikowania zintegrowanej informacji o wieloaspektowych dokonaniach przedsiębiorstwa a praktyka największych spółek giełdowych w Polsce</i>	59
Cyryl Kotyla, <i>Propozycja zmiany zasad podatkowego rozliczenia nakładów na programy komputerowe wytworzone we własnym zakresie. Artykuł dyskusyjny</i>	77
Barbara Kucharczyk, <i>Wartość godziwa w wycenie aktywów finansowych – praktyka banków polskich</i>	89
Wojciech Więclaw, <i>Ujmowanie i wycena praw poboru według Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej</i>	105
Ewelina Zarzycka, <i>Znaczenie i wykorzystanie wskaźnika wydajności pracy w zarządzaniu współczesnym przedsiębiorstwem produkcyjnym</i>	117
Adam Żwirbła, <i>Dwuwymiarowa analiza odchyleń kosztów bezpośrednich</i>	133
We współpracy z zagranicą	
Marcell Schweitzer, <i>Theoretical Foundations of the Relations between Controlling and Reporting according to IFRS. Demonstrated by the Example of Segment Reporting according to IFRS 8</i>	159
Biogramy polskich myślicieli rachunkowości	
Andrzej Bieniek	183
Zygmunt Stefan Kossuth	185
Kazimierz Sowa	189
Recenzje	
Wiktor Gabrusewicz, <i>Recenzja książki pt. Audyt wewnętrzny w jednostkach sektora finansów publicznych, napisanej pod redakcją Teresy Kiziukiewicz</i>	195
Informacja dla Autorów	199

Funkcjonowanie audytu wewnętrznego w polskich samorządach gminnych – wyniki badań

Anna Bartoszewicz

Streszczenie

W niniejszym artykule przedstawiono wyniki badań dotyczące funkcjonowania audytu wewnętrznego w polskich samorządach gminnych, przeprowadzone na próbie badawczej, którą stanowiło 525 podmiotów z województw: kujawsko-pomorskiego, lubuskiego, małopolskiego i warmińsko-mazurskiego.

Summary

Internal audit in Polish local government – results of researches

The article presents the results of research concerning internal audit in Polish local governments. The research was carried out in 525 Polish local governments in four voivodeships: kujawsko-pomorskie, lubuskie, małopolskie and warmińsko-mazurskie.

Koncepcyjny i ewolucyjny wymiar controllingu

*Justyna Dobroszek
Anna Szychta*

Streszczenie

Controlling jako zbiór działań, dla którego są charakterystyczne określone cele, zadania, metody i organizacja, znajduje zastosowanie w przedsiębiorstwach głównie obszaru niemieckojęzycznego od lat 60. XX w., wykazując przy tym różnorodność rozwiązań. W literaturze niemieckiej sformułowano dotychczas szereg koncepcji controllingu. Od początku lat 90. XX wieku koncepcje te znajdują coraz większe zainteresowanie w Polsce, a systemy controllingu zastosowanie w przedsiębiorstwach w naszym kraju.

Celem artykułu jest włączenie się auterek do toczących się dyskusji w środowisku naukowym rachunkowości w Polsce na temat istoty, metod i roli controllingu oraz jego relacji z procesami zarządzania i z rachunkowością zarządczą, poprzez przedstawienie ustaleń i opinii wynikających z przeprowadzonych studiów literaturowych, obejmujących głównie publikacje niemieckojęzyczne. W szczególności celem artykułu jest prezentacja różnych interpretacji pojęcia „controlling” i definicji controllingu oraz wskazanie typów koncepcji controllingu, jakie sformułowano w toku ich rozwoju. W artykule przedstawiono w zarysie historię controllingu oraz tendencje jego rozwoju w krajach niemieckojęzycznych. Podjęto przy tym próbę objaśnienia wpływu Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) na zmianę relacji między controllingiem a systemem rachunkowości finansowej spółek publicznych w Niemczech, zobowiązanych do sporządzania i prezentacji sprawozdań finansowych według MSSF.

Summary

The conceptual and evolutionary perspective on controlling

Controlling as a set of activities having specific aims, objectives, methods and organisation has found widespread application since the 1960s, mainly in companies in German-speaking countries, with a considerable variety of solutions being used. Starting from the early 1990s, these solutions are attracting increasing interest in Poland and are being implemented in Polish companies.

This paper aims to provide a contribution to the current discussion among the academic community in Poland on the nature, methods and role of controlling and its relation to management processes and management accounting, by presenting the findings of literature studies, which have mainly encompassed German publications. More specifically, the paper presents different definitions and interpretations of this concept, and approaches to controlling that emerged in the course of its evolution. It also presents a brief history of controlling and the directions of its future development, and attempts to identify the impact of the International Financial Reporting Standards (IFRS) on the change in the relationship between controlling and financial accounting in public companies in Germany, which are required to prepare and present financial statements in accordance with IFRS.

Analiza bezpośrednich kosztów diagnostyki i leczenia pacjentów z podejrzeniem udaru mózgu

*Drużdż Artur
Jachnik Agnieszka
Orliński Ryszard*

Streszczenie

Celem artykułu jest analiza bezpośrednich kosztów diagnostyki i leczenia pacjentów z podejrzeniem udaru mózgu, poniesionych w Szpitalnym Oddziale Ratunkowym 111 Szpitala Wojskowego w Poznaniu. Analizie poddano 288 pacjentów, w tym 180 kobiet i 108 mężczyzn. Badanie zostało przeprowadzone dla potrzeb racjonalizacji kosztów SOR. Z przeprowadzonych badań wynika, że największym kosztem, sięgającym około 75%, jest diagnostyka medyczna, w której najdroższym elementem jest badanie komputerowe głowy. Pozostałe koszty to wynagrodzenia lekarzy i farmakoterapia. Obniżenie kosztów leczenia pacjentów z podejrzeniem udaru mózgu można uzyskać poprzez stosowanie tylko leków o udokumentowanej skuteczności w tym zespole neurologicznym.

Summary

Analysis of the direct costs of diagnosing and treatment of patients with suspected acute stroke

The aim of the study is analysis of the direct medical cost of treating patients with suspected acute stroke in the Emergency Department of Military Hospital 111 in Poznań. A group of 288 subjects was analyzed, out of which 180 were female and 108 were male. On the basis of the analysis conducted, it can be concluded that the highest cost, amounting to about 75% of the total cost, is diagnostics, the most expensive element of which is computer tomography. The remaining costs comprise doctors' fees and pharmacotherapy. The cost of treatment in the case of patients with acute stroke can be lowered by using medicines with proven effectiveness in this neurological condition.

Propozycja publikowania zintegrowanej informacji o wieloaspektowych dokonaniach przedsiębiorstwa a praktyka największych spółek giełdowych w Polsce

Przemysław Kabalski

Streszczenie

Celem artykułu jest sformułowanie propozycji dotyczącej zakresu i struktury informacji o wieloaspektowych dokonaniach przedsiębiorstwa, przeznaczonej dla użytkowników zewnętrznych, oraz zbadanie praktyki największych spółek giełdowych w Polsce w zakresie publikowania wszechstronnej informacji o dokonaniach. Z przeprowadzonego badania wynika, że zakres publikowanych przez dwadzieścia największych spółek warszawskiej Giełdy Papierów Wartościowych wszechstronnej i zintegrowanej informacji o dokonaniach w różnych aspektach jest bardzo ograniczony.

Summary

The proposal for comprehensive, integrated information on business performance and the practice of the biggest Polish companies

The objective of the paper is to present a proposal concerning the scope and structure of information for external users about various aspects of entities' performance as well as to examine if the biggest Polish listed companies disclose comprehensive and balanced information about their performance. Research has revealed that such information is published on a very limited scale.

Propozycja zmiany zasad podatkowego rozliczenia nakładów na programy komputerowe wytworzone we własnym zakresie. Artykuł dyskusyjny

Cyryl Kotyla

Streszczenie

W obecnych czasach coraz więcej aktywów niematerialnych jest wytwarzanych wewnętrznie przez jednostki gospodarujące. Niestety, przepisy podatkowe nie przystają do tej sytuacji, gdyż nie przewidują możliwości wytworzenia składnika niematerialnego we własnym zakresie. W artykule przedstawiono propozycję zmiany brzmienia definicji składnika wartości niematerialnych i prawnych, która powinna zostać dokonana w ustawach o podatkach dochodowych, jako pierwszy krok w stronę wprowadzenia koniecznych zmian w przepisach podatkowych dla uregulowania tej kwestii.

Summary

Proposal of changes in taxation rules for computer systems produced internally by company – a discussion paper

Nowadays, companies internally generate more and more intangible fixed assets. What is more, this tendency is going to increase every year. Unfortunately taxation rules in force do not provide for such situations there is not any statement in the Corporate Income Tax Act concerning the possibility to internally generate such assets. This article presents a proposal for changes in the definition of intangible fixed assets which should be introduced in corporate income tax law the first step towards making necessary changes in taxation regulations in Poland.

Wartość godziwa w wycenie aktywów finansowych – praktyka banków polskich

Barbara Kucharczyk

Streszczenie

Zmiana Ustawy o rachunkowości (UoR) w 2004 roku wprowadziła regulacje w zakresie wykazu jednostek, które są zobowiązane i mogą sporządzać sprawozdania finansowe zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Rachunkowości i Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej (MSR/MSSF). Wyniki badań w zakresie porównania rozwiązań UoR z MSR/MSSF wskazują, że jednym z najbardziej istotnych ograniczeń wynikających z zastosowania UoR jest brak możliwości wyceny niektórych elementów sprawozdań finansowych, w tym rzeczowych aktywów trwałych według wartości godziwych.

Poruszany problem jest niezwykle istotny, ponieważ – zgodnie z założeniami koncepcyjnymi MSR/MSSF – celem sprawozdawczości finansowej jest dostarczanie potrzebnych informacji dla użytkowników sprawozdań finansowych. Informacja jest użyteczna wtedy, gdy jest zrozumiała, przydatna, wiarygodna i porównywalna. Wybór między wartością godziwą a wartością historyczną, stosowaną do wyceny elementów sprawozdań finansowych, to w istocie wybór między przydatnością a wiarygodnością informacji generowanej przez system rachunkowości.

W celu uzyskania informacji na temat zakresu stosowania kategorii wartości godziwej w praktyce banków polskich, przeprowadzono badania empiryczne w tym obszarze. Uzyskane w trakcie badania wyniki pozwoliły na ocenę skali stosowania wartości godziwej oraz ocenę jakościową przyjętych w tym zakresie standardów i metod. W wyniku przeprowadzonych badań pozyskano informacje o zakresie stosowania wartości godziwej, metodach i technikach jej szacowania oraz o korzyściach i trudnościach związanych z tym procesem występujących w praktyce.

Summary

Fair value valuation of financial assets – the practice of Polish banks

Amendment to the Polish Accounting Act (UoR) in 2004 introduced a list of entities that are required and entities that are permitted to prepare financial statements in accordance with International Accounting Standards and International Financial Reporting Standards (IAS/IFRS). Results of research comparing the solutions in the Accounting Act and IAS/IFRS indicates that one of the most important limitations of Polish regulations is impossibility to measure some elements of financial statements, including fixed assets, at their fair value. Addressing this problem is essential, and research in to the applications of fair value have both cognitive and scientific value. According to IAS/IFRS the purpose of financial reporting is to provide useful information to financial statements users. Information is useful when it is understandable, relevant, reliable and comparable. Choice between fair value and historical cost used in valuation of financial statements elements is actually a choice between usefulness and the reliability of information generated by the accounting system.

To find information about the scope of fair value application in Polish banks' practice, empirical research was conducted in this area. As a result of this research, empirical material, which forms the basis of this study, was collected. The main purpose of the research was to explore the practical use of this category in the process of measurement of assets and liabilities. The findings allowed for an assessment of the scale of application of fair value, and a qualitative assessment of standards and methods used by entities.

Ujmowanie i wycena praw poboru według Międzynarodowych Standardach Sprawozdawczości Finansowej

Wojciech Więclaw

Streszczenie

Regulacje dotyczące instrumentów finansowych nie należą do najnowszych w praktyce polskiej rachunkowości. Mimo to w praktyce stosowania powyższych regulacji istnieje

wiele problemów, które nie są bezpośrednio rozstrzygnięte. Jedną z takich kwestii jest sposób postępowania z prawami poboru. Artykuł jest poświęcony ujmowaniu i wycenieniu tych instrumentów finansowych.

Prawa poboru mogą być samodzielnymi lub wbudowanymi instrumentami pochodnymi. W przypadku praw poboru stanowiących wbudowane instrumenty pochodne istnieją dwie metody rozliczenia praw poboru: metoda proporcjonalna oraz metoda zerowej ceny nabycia. Obie metody dają różne efekty dla sprawozdań finansowych; natomiast emitent nie traktujący praw poboru jako płatność w formie akcji, nie ujmuje w chwili emisji praw poboru.

Zdaniem autora, rozwiązania dotyczące praw poboru są dość pracochłonne. Gdyby jednak wyceniać wszystkie aktywa i zobowiązania finansowe według wartości godziwej, problem wydzielenia wbudowanych instrumentów pochodnych nie istniałby.

Summary

Recognition and measurement of preemptive rights in International Financial Reporting Standards

Regulations related to financial instruments are not new in Polish accounting practice. However, practical application of those regulations presents a number of problems, which are not addressed directly by standards. One of the problems is recognition and measurement of preemptive rights.

Preemptive rights can be stand-alone or embedded derivative financial instruments. In the case of preemptive rights which constitute embedded instruments there are two methods of accounting: proportional method and zero acquisition price. Each of these methods has different consequences for financial statements. On the other hand, the issuer of preemptive rights which are not subject to IFRS 2 does not recognize those rights at all.

In the author's opinion solutions concerning preemptive rights are quite complicated. If, however, financial instruments were measured at fair value, those problems would disappear.

Znaczenie i wykorzystanie wskaźnika wydajności pracy w zarządzaniu współczesnym przedsiębiorstwem produkcyjnym

Ewelina Zarzycka

Streszczenie

Artykuł podkreśla rolę procesu zarządzania wydajnością pracy w firmach produkcyjnych oraz koszty związane z brakiem wydajności. Zaprezentowany został przykładowy model pomiaru wydajności zawierający elementy, na które należy zwrócić uwagę w badanej problematyce. Wskazano również zagrożenia i czynniki powodujące zniekształcanie otrzymanych rezultatów i propozycje ulepszeń.

Summary

Measuring labour efficiency in modern manufacturing companies

The article tackles the problem of efficiency of direct labour in production companies as well as discusses the costs of inefficiency. The author presents a simple system of efficiency control that could be applied by production companies and underlines the elements that ought to be considered in the process of introducing the above-mentioned system. The last part of the article addresses the threats and factors that might have an adverse impact on the received results as well as proposals for improvement.

Dwuwymiarowa analiza odchyień kosztów bezpośrednich

Adam Żwirbla

Streszczenie

Koszty stanowią nieodłączny element każdego rodzaju działalności gospodarczej, zaś kontrola kosztów jest podstawą właściwego zarządzania kosztami.

Celem niniejszego opracowania jest próba przedstawienia w nowym świetle problematyki analizy odchyień kosztów bezpośrednich. Autor proponuje nowe podejście do analizy odchyień kosztów materiałów bezpośrednich, które jest oryginalnym wkładem autora na tym polu. Rozważany jest tu ogólny model: „n” produktów – „m” materiałów bezpośrednich i proponowana dwuwymiarowa analiza odchyień. Autor postuluje zastosowanie rachunku macierzowego do analizy odchyień kosztów bezpośrednich, co umożliwia wykorzystanie stosownych programów komputerowych.

Summary

Two-dimensional variance analysis of direct cost

Costs are the inseparable factor of every kind of management activity while the cost control is a basis for proper managing of the cost.

The purpose of the paper is an attempt to present the issue of variance analysis of direct cost in the new light. The author proposes a new approach to variance analysis of direct material cost, which is the original contribution of the author in this field. He considers the general model: „n” products – „m” direct materials and proposes two-dimensional variance analysis. The author proposes using the matrix calculation for making the analyses of direct cost variance, which makes it possible to use suitable computer programs.

ZE WSPÓŁPRACY Z ZAGRANICĄ

Theoretical Foundations of the Relations between Controlling and Reporting according to IFRS Demonstrated by the Example of Segment Reporting according to IFRS 8

Marcell Schweitzer

Theoretical Foundations of the Relations between Controlling and Reporting according to IFRS

Demonstrated by the Example of Segment Reporting according to IFRS 8

In this paper, the unilateral and reciprocal impact of transfer relations between controlling and reporting according to IFRS is analysed, using the example of internal and external segment reporting. In contrast to the pragmatic treatment of this problem by the International Accounting Standards Board (IASB), the transfer relations are examined in this paper on a theoretically substantiated basis. For this purpose, transfer hypotheses are formulated as general statements on the determinants and effects of reporting. They form the elements of a *reporting theory*.

The analysis focuses on the full management approach, which has a number of effects for the transfer relation between internal and external segment reporting. In detail, on the basis of transfer hypotheses, the effects for controlling, for the structure of segment reporting, and for the auditing of segment reporting are presented and analysed.

As the IFRS do not constitute a settled system of rules, open questions as to such a body of rules are also discussed. In doing so – also on the basis of transfer hypotheses – alternatives of the improvement of segment reporting are analysed. This is done with the aid of reliability hypotheses, valuation hypotheses, simplification hypotheses, steering hypotheses and addressees hypotheses. In this way, the theoretical substantiation of the transfer relations between controlling and reporting according to IFRS is scientifically established, both for the present structure of accounting and for future design alternatives.

Streszczenie

Teoretyczne podstawy relacji między controllingiem a sprawozdawczością zgodną z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej

Objaśnienie na przykładzie sprawozdania o segmentach operacyjnych sporządzonego według MSSF 8

W artykule poddano analizie jednostronne oraz wzajemne oddziaływanie relacji transferu (przekazywania) między controllingiem a sprawozdawczością finansową zgodną z MSSF na przykładzie wewnętrznej i zewnętrznej sprawozdawczości o segmentach działalności przedsiębiorstwa. W przeciwieństwie do pragmatycznego traktowania tego problemu przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (IASB), w niniejszym artykule są badane relacje transferu na płaszczyźnie teoretycznych uzasadnień.

W tym celu autor sformułował hipotezy transferowe jako ogólne stwierdzenia dotyczące czynników determinujących sprawozdania i skutków sprawozdawczości.

Analiza jest skoncentrowana na pełnym podejściu zarządczym, które ma istotny wpływ na relacje transferu między wewnętrzną i zewnętrzną sprawozdawczością dotyczącą segmentów działalności. W szczególności są przedstawione i przeanalizowane przy zastosowaniu hipotez transferowych skutki dla controllingu, struktury sprawozdania o segmentach oraz dla badania tego sprawozdania przez biegłych rewidentów.

Ponieważ MSSF nie stanowią zamkniętego, niezmiennego systemu reguł, w artykule są rozważane otwarte pytania dotyczące takiego zbioru reguł. Analizie poddano – także na podstawie hipotez transferowych – warianty udoskonalenia sprawozdawczości o segmentach działalności. Zostały wykorzystane hipotezy: wiarygodności, wyceny, uproszczenia, sterowania i adresatów. W ten sposób autor naukowo objaśnił teoretyczne uzasadnienie relacji transferu (przekazywania) między controllingiem a sprawozdawczością finansową według MSSF – zarówno w odniesieniu do obecnej struktury rachunkowości, jak i przyszłych alternatywnych rozwiązań.